

A Fővárosi Ítéltábla a ... Ügyvédi Iroda (... ügyintéző: dr. ... ügyvéd) által képviselt ... (...) felperesnek a ... Ügyvédi Iroda (... ügyintéző: dr. ... ügyvéd) által képviselt ... Zártkörűen Működő Részvénytársaság (...) I. rendű, a személyesen eljár ... (...) II. rendű és a személyesen eljár ... (...) III. rendű alperesek ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a ... Törvényszék ...-én kelt ... számú ítélete ellen az I. rendű alperes 12. sorszámon benyújtott fellebbezése folytán meghozta az alábbi

í t é l e t e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett rendelkezését megváltoztatja és a felperes keresetét elutasítja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. r. alperesnek 80.000 (Nyolcvanezer) forint + áfa első- és másodfokú ügyvédi munkadíjból, továbbá 48.000 (Negyvennyolcezer) forint fellebbezési illetékből álló perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes keresetében az 1959. évi IV. törvény (rPtk.) 239/A. § (2) bekezdésére és a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet (Rendelet) 1. § (1) bekezdés b) és j) pontjaira alapítva annak megállapítását kérte, hogy tisztességtelen, ezért semmis a peres felek által ...-én megkötött kölcsönszerződés I.4. pontjában megjelölt kikötés. A II. és a III. rendű alpereseket mindezek tűrésére kérte kötelezni. A kikötés a Rendelet 1. § (1) bekezdésének b) pontjába azért ütközik, mert ezzel kizárta a felperest abból az egyeztetési folyamatból, amelynek célja annak megállapítása, hogy a felperes szerződésszerűen teljesíti-e a kötelezettségeit. A támadott kikötés a Rendelet 1. § (1) bekezdésének j) pontja alapján azért tisztességtelen, mert a fogyasztó terhére fordítja meg a bizonyítási terhet. Álláspontja szerint a szerződéses pont sérti a banktitkot, mert felhatalmazást ad az I. rendű alperes számára, hogy banktitkoknak minősülő adatokat szolgáltatson ki a közjegyzőnek olyan esetben is, amire az 1996. évi CXII. törvény (rHpt.) 51. § (1) bekezdése nem vonatkozik.

Az I. rendű alperes az ellenkérelmében a felperes keresetének az elutasítását és perköltségben marasztalását kérte.

Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a felperesnek nincs keresetőségi joga, mert a felperes és a per tárgyát képező szerződés között nincs anyagi jogi kapcsolat, ezért a felperest a keresettel

érvényesíteni kívánt jog nem illeti meg vele szemben.

Érdemben vitatta, hogy a felperes által támadott kikötés tisztességtelen lenne.

A II. és a III. rendű alperesek ellenkérelmet nem terjesztettek elő.

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az I. rendű és a II. rendű alperes által ...-én megkötött és ... közjegyző által számon közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződés I.4. pontjának alábbi rendelkezése semmis:

„Felek kijelentik, és kötelezik magukat arra, hogy bármely elszámolási vita, illetve banki igény kielégítés esetére, vagy a jelen okirat szerinti kölcsönből mindenkor fennálló kölcsön és egyéb tartozás mértékére, a folyósítás tényleges időpontja, a teljesítési kötelezettség lejártá megállapítása, valamint bármely egyéb a közvetlen bírósági végrehajtás céljából szükséges tény, adat megállapítása tekintetében az Adós Banknál vezetett számlái, és a Bank nyilvántartásai, könyvei alapján készült közjegyzői okiratba foglalt ténytanúsítványt fogadják el, mint közhiteles, aggálytalan tartalmú bizonyítékot.

Ennek megfelelően a kölcsön és járuléka nem, vagy nem szerződés szerinti megfizetése esetén a végrehajtás alapjául szolgáló, mindenkor fennálló kölcsön-, és járuléktartozás, továbbá a fent hivatkozott tényeket jelen okirat mellett az Adós Banknál vezetett számláiról, illetve a Bank nyilvántartásai, könyvei alapján készült közjegyzői okiratba foglalt ténytanúsítvány tanúsítja, amelynek elfogadására a Felek jelen okirat aláírásával kötelezettséget vállalnak.”

Ezt meghaladóan a keresetet elutasította és kötelezte az I. rendű alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 32.467 forint perköltséget.

Határozata indokolása szerint elsődlegesen a felperes keresetösségi jogát vizsgálta. Ezzel kapcsolatban megállapította, hogy a felperes nem szerződést kötő fél, ezért az érvénytelenség megállapítását csak akkor kérheti, ha az 1952. évi III. törvény (rPp.) 123. §-ában rögzített feltételek fennállnak. Álláspontja szerint a felperes az I. rendű alperessel szemben csak úgy tudja megóvni a jogait, ha a jelen pert megindítja, mivel a zálogszerződés 6. pontja értelmében a kielégítési jog bírósági végrehajtás mellőzésével is gyakorolható.

A kereset érdemét tekintve arra hivatkozott, hogy az adósnak semmilyen jogszabály alapján nincs olyan kötelezettsége, hogy fogadja el és ne vitassa a tartozás összegét, az azt rögzítő banki nyilvántartást, illetve az arról készített ténytanúsítványt. Az adósnak joga van arra, hogy akár peren kívüli egyeztetések során, akár peres vagy nemperes eljárásban vitassa a tartozás bank által meghatározott összegét. A szerződés felperes által hivatkozott első két bekezdése ezeket a fogyasztói jogokat korlátozza, ami indokolatlan, sérti a jóhiszeműség és tisztesség követelményét, egyértelműen a fogyasztó hátrányára állapítja meg a szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket, így a felperes által keresetben támadott első két bekezdés tartalmánál fogva korlátozza a fogyasztó jogait, ezért annak semmisségét állapította meg.

Álláspontja szerint a felperes keresetében megjelölt kikötés első két bekezdése a Rendelet 1. § (1) bekezdésének b) pontjába is ütközik, mert a tartozás összege függ a bank általi teljesítéstől, attól, hogy milyen összeget folyósított az adós részére. Az adós nem vitathatja a tartozás bank által egyoldalúan meghatározott mértékét, el kell fogadnia azt a banki adatot is, hogy milyen összeget folyósítottak a részére. A bank az adós által nem vitatható, saját nyilvántartásain keresztül kizárólagosan jogosított annak megállapítására, hogy saját teljesítése szerződésszerű-e.

Ugyanakkor a Rendelet 1. § (1) bekezdésének j) pontjának sérelme nem állapítható meg, mert a kikötés a bizonyítási terhet semmilyen módon nem szabályozza.

Az elsőfokú bíróság elutasította a felperes keresetében megjelölt kikötés harmadik bekezdése tisztességtelenségének megállapítását, a felperes banktitok sérelmére való hivatkozását, valamint a II. és a III. rendű alperesekkel szemben a tűrésre kötelezést.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az I. rendű alperes nyújtott be fellebbezést, amelyben kérte annak megváltoztatásával a felperes keresetének elutasítását. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a kölcsönszerződés I.4. pontját tévesen értelmezte, ezért a Rendelet 1. § (1) bekezdésének b) pontjának alkalmazásával hibás jogi következtetést vont le.

Hivatkozott a számú ügyben hozott határozatára, amelyben a ... többek között kifejtette, hogy a Rendelet 1. § (1) bekezdésének b) pontjában írt tisztességtelenségi ok arra vonatkozik, ha a feltétel a fogyasztóval szerződő felet arra jogosítja, hogy a saját teljesítésének – a perbeli esetben tehát a bank a maga teljesítésének – szerződésszerűségét megállapíthassa.

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a követelés összegét az I. rendű alperes egyoldalú nyilatkozata alapján rögzíti a közjegyző a ténytanúsítványban. A közjegyző nem vizsgálhatja, milyen adatok alapján került sor ennek az összegnek a megjelölésére, a végrehajtási záradék kiállítása nem a szerződés I.4. pontján alapul. Téves ugyanakkor az elsőfokú bíróság ítéletében foglalt azon megállapítás, hogy a kölcsönszerződés I.4.pontjának első két bekezdésével a felperes lemondott volna a ténytanúsítványba foglalt összeget érintő ellenbizonyításról. A kifogásolt feltétel nyilvánvalóan nem zárja ki, hogy a felperes a tartozás összegét vitassa, ezért ez a megállapítás iratellenes. A vitatott mondatok a banki könyveket nem rendelik a tartozás összegére kizárólagosan irányadónak. A felperes idézett nyilatkozata a felperes jogáról való lemondásként objektíven nem értékelhető. Életszerű, hogy az I. rendű alperes a felperes tartozásának meghatározásához minden esetben a saját nyilvántartásait használja. A kifogásolt feltétel helyes értelmezése szerint az adósnak az előbbiekről való tájékoztatását tartalmazza. A feltétel nem nehezíti meg a felperes számára a bizonyítást, az ellenbizonyítás jogát ugyanolyan módon és terjedelemben gyakorolhatja, mint ahogy a kölcsönszerződés I.4. pontja nélkül is megtehetné. Mindebből az következik, hogy a kifogásolt feltétel nem korlátozza a felperes ellenbizonyítással kapcsolatos jogait.

Hivatkozott továbbá arra, hogy a kölcsönszerződés I.4. pontja nem az I. rendű alperes teljesítésével kapcsolatos feltételt tartalmaz, hanem azt, hogy a felperes szerződésszegése esetén az I. rendű alperes hogyan fogja meghatározni a követelését. Álláspontja szerint képtelenség, hogy a kölcsönszerződés I.4. pontjának első két bekezdése úgy tisztességtelen, illetve úgy jogosítja az I. rendű alperest a saját teljesítése szerződésszerűségének kizárólagos megállapítására, hogy a folyósításkor és a jogszabályok által előírt időszakos tájékoztatás keretében az adós által nem kifogásolt banki teljesítés vitatását az adós szerződésszegése miatt érvényesített végrehajtásban kizárja.

A felperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság fellebbezéssel támadott rész vonatkozásában annak helybenhagyását és az I. rendű alperes perköltségben marasztalását kérte.

Változatlanul fenntartotta és részletesen kifejtette azon álláspontját, hogy a kölcsönszerződés általa vitatott rendelkezése a Rendelet 1. § (1) bekezdésének b) és j) pontjába ütközik. Előadta továbbá, hogy a perbeli kölcsönszerződés általa támadott kikötése következtében a bank olyan előnyhöz jut, amely megkönnyíti számára a fogyasztóval szembeni igényérvényesítés lehetőségét, egyidejűleg megnehezíti a fogyasztó joggyakorlását azáltal, hogy az általános szabályoktól eltérően neki kell a bank üzleti könyveiben szereplő tartozással szemben a banki elszámolás esetleges tévedését igazolnia, ezért alappal feltételezhető, hogy az ésszerűen eljáró felperes az adott szerződési feltételt nyilvánvalóan nem fogadta el, így az a rPtk. 209. § (1) bekezdése szerint is tisztességtelennek minősül.

A Fővárosi Ítéletőrtábla az elsőfokú bíróság ítéletét a rPp. 253. § (3) bekezdése alapján a fellebbezési kérelem és az ellenkérelem korlátai között bírálta felül, fellebbezés hiányában a rPp. 228. § (3) bekezdése alapján jogerőre emelkedett keresetet részben elutasító rendelkezést nem vizsgálhatta.

A fellebbezés az alábbiak szerint megalapozott.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, azonban a jogszabályok téves értelmezésével helytelenül jutott arra a következtetésre, hogy a felperes a jelen perben érvényesített igény kapcsán rendelkezik keresetösségi joggal és emiatt a keresetet érdemben bírálta el.

Az elsőfokú bíróság a tényállás körében helyesen rögzítette, hogy a perbeli deviza alapú kölcsönszerződés az I. rendű és a II. rendű alperesek között jött létre, a felperes a kölcsönszerződéshez kapcsolódó jelzálogszerződésben szerződő fél, zálogkötelezettként a jelzálog ügylet alanya, a kölcsön jogviszonyban azonban nem szerződést kötő fél, hanem harmadik személy, ezért a keresettel érvényesített joga elbírálása során ebből a szerződéses felállásból kellett kiindulni.

A felperes a keresetét a rPtk. 239/A. § (2) bekezdésére alapította, ezért – az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően – nem kell vizsgálni a rPp. 123. §-ában foglalt feltételek fennállását, hanem a „fél” fogalmának értelmezéséből kiindulva kell állást foglalni abban a kérdésben, hogy a felperes a keresetben megjelölt igényt érvényesítheti-e.

A rPtk. 239/A. § (1) bekezdése szerint a fél a szerződés érvénytelenségének, vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (részbeni érvénytelenség) megállapítását a bíróságtól anélkül is kérheti, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazását is kérné.

A (2) bekezdés kimondja, hogy az (1) bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni az ügyész, valamint – az (1) bekezdés szerinti per megindítására külön jogszabályban feljogosított – más személy általi perindítás esetén is.

A rPtk. 239/A. § (1) bekezdésének rendelkezéséből az elsőfokú bíróság helyesen helyezkedett arra az álláspontra, hogy a „fél” alatt a szerződést kötő felet kell érteni, a felperes nem adós és nem szerződést kötő fél a kölcsönszerződésben abban az esetben sem, ha a kölcsön- és zálogszerződés ugyanabban a közjegyzői okiratban szerepel.

A rPtk. 239/A. § (2) bekezdésében meghatározott rendelkezés célja annak biztosítása, hogy megállapítási pert a rPp. 123. §-ában foglalt feltételek hiányában a rPtk. 239/A. § (1) bekezdése alapján ne csak a fél és az ügyész, hanem az érvénytelenségi per megindítására jogosult – jogszabály által erre feljogosított – bármely más személy kérhesse. Ilyen feljogosított személy lehet például a rPtk. 209/B. § (1) bekezdésében hivatkozott szervezet.

A fenti jogszabályi rendelkezésekből következően a szerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítását a fél, az ügyész, valamint az ilyen per megindítására külön jogszabályban feljogosított más személy is kérheti. Mindebből egyértelműen az következik, hogy a rPtk. 239/A. § (1) és (2) bekezdésein alapuló jogérvényesítés a szerződésen kívülálló harmadik személyre nem terjed ki.

A rPtk. 239/A. §-a értelmezése kapcsán a fél a jogalkalmazás során kötelezően alkalmazandó 5/2013. Polgári jogegységi határozatban is ugyanígy foglalt állást, amelynek 1. pontja szerint a rPtk. 239/A. §-a alapján a szerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása iránt indított perben nem kell vizsgálni a rPp. 123. §-ában megfogalmazott feltételek fennállását. Az ehhez kapcsolódó indoklás szerint a rPtk. 239/A. §-a meghatározott személyeknek ad csak jogosultságot a megállapítási kereset előterjesztésére, a rPp. 123. §-a ezzel szemben a rPp. 3. §-án alapuló perbeli legitimáció fennállása mellett más alanyi követelményt nem támaszt. Ugyanakkor a rPp. 123. §-a a megállapítási kereseti kérelem előterjesztését konjunktív feltételek fennállásához

köti. Nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a rPp. 123. §-a alapján – ha törvény nem zárja ki – számos különböző pertípusban előterjeszthető megállapítási kereset, ugyanakkor a rPtk. 239/A. §-a csak meghatározott pertípusra engedi meg a megállapítási kereset előterjesztését. A rPtk. szabályozása tehát a rPp. rendelkezéséhez képest speciális szabály, amely kizárja az általános rendelkezés alkalmazását. A két megállapítási keresettípus egymástól való függetlenségét támasztja alá az is, hogy a rPtk. 239/A. §-ának (2) bekezdésében meghatározott személyi kör esetében a rPp. 123.§-ában rögzített perindítási feltétel, a jogmegóvás szükségessége, az ügyész vagy a külön jogszabállyal feljogosított személy esetében nem is merülhet fel, mivel nevezettek nem a saját ügyükben terjesztenek elő igényt.

A rPtk. 234. §-ának (1) bekezdése értelmében a semmis szerződés érvénytelenségére – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – bárki határidő nélkül hivatkozhat.

Ezen jogszabályi rendelkezést megalapozhatja a szerződést nem kötő harmadik személy perindítási jogosultságát, ezért az elsőfokú bíróságnak arra tekintettel kellett volna vizsgálnia a felperes jogvitában fennálló érdekelttségét, mivel a rPp. 3. § (1) bekezdésében rögzített eljárási szabály szerint a bíróság a polgári ügyekben felmerült jogvitát, erre irányuló kérelem esetén bírálja el; ilyen kérelmet – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak a vitában érdekelt fél terjeszthet elő. A rPp. 3. § (1) bekezdésének alkalmazása körében kialakult bírói gyakorlat szerint a jogi érdekelttség fennálltát a bíróság hivatalból vizsgálja, annak hiányában a kereset érdemi, ítélettel történő elutasításának van helye. A jogi érdekelttsége pedig annak állapítható meg, akinek jogait, kötelezettségeit az általa érvényesített igény perbeli elbírálása, a jogvita mikénti eldöntése közvetlenül érinti, aki a bíróság döntése következtében jogot szerez vagy kötelezettségtől szabadul, vagy ezek közvetlen lehetősége nyílik meg. Nincs jogszabályi akadálya annak sem, hogy a szerződés alanyain kívül álló személy pert indítson a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt, amelyet a bírói gyakorlatra irányadó 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 10.a.) pontja is alátámaszt, amely szerint a szerződést kötő feleken kívülálló harmadik személy is indíthat a szerződés semmissége iránt pert. Ebben az esetben azonban vizsgálni kell a fél perbeli legitimációját, azaz a keresetindítási jogosultságát, amely a 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 10.a.) pontja szerint csak akkor állapítható meg, ha védendő jogi érdekének fennállását igazolja. Az ehhez kapcsolódó indokolás kiemeli, hogy nem elegendő a felperes érdekelttségének a bizonyítása, a felperes részéről védendő jogérdeknek kell fennállnia az ügyben ahhoz, hogy a per megindítására rendelkezzen legitimációval.

Rámutat a Fővárosi Ítéltábla arra, a fentiekben túlmenően speciális körülmény, hogy a fogyasztói szerződéses feltétel rPtk. 209. § (1) bekezdése szerinti tisztességtelenségének a megítélése körültekintő mérlegelést igényel, a szerződés tartalmi kontrollja során a szerződő felek érdekei a meghatározóak, a kérdéses feltétel ugyanis annak folytán tisztességtelen, hogy az azt alkalmazó fél a vele szerződő fél hátrányára állapítja azt meg, mely jogvédelmet tesz szükségessé. A szerződő feleken kívüli harmadik személy részéről – ilyennek minősül a zálogkötelezett felperes – tisztességtelenségre alapított semmisségi kereset előterjesztéséhez – jogszabályi felhatalmazás hiányában – védendő jogérdeket kell igazolnia, utóbbi akkor áll fenn, ha a sikeres perlés eredményeként jogot szerez, kötelezettségtől szabadul vagy ezek közvetlen lehetősége nyílik meg a számára.

Jelen esetben a felperes nem szerződést kötő fél, perlési jogosultságot kifejezetten biztosító jogszabályi felhatalmazás – nem vitásan – nem létezik. Erre tekintettel a Fővárosi Ítéltáblának azt kellett vizsgálnia, hogy a felperes által felhozottak alapján a szerződés érvénytelenségének megállapításához fűződő jogi érdekelttsége megállapítható-e. Nem elegendő annak állítása, illetve bizonyítása, hogy a felperesnek valamilyen egyéb méltányolható érdeke fűződik az érvénytelenség

megállapításához, a perindításhoz közvetlen jogi érdekelttség fennállása szükséges, azaz annak igazolása, hogy a felperes jogi helyzete, valamely jogviszonya, a más személyek közötti szerződés érvénytelenségének megállapítása folytán valamilyen módon megváltozik, a felperes más, kedvezőbb jogi helyzetbe kerül a szerződés érvénytelenségének megállapítása következtében.

A felperes a perbeli esetben saját előadása szerint sem rendelkezik ilyen közvetlen jogi érdekelttséggel, a keresetlevélben a felperest a keresetlevél F/2. sorszám alatti mellékletében szereplő szerződés vonatkozásában mint zálogkötelezettet jelölte meg, és így kérte a kölcsönszerződés I.4. pontja tisztességtelenségének a megállapítását. A keresetlevélhez csatolt kölcsönszerződésnek azonban csak az I. és a II. rendű alperesek az alanyai, azt csak az I. rendű alperes írta alá adósként, míg felperes és a III. rendű alperes zálogkötelezettként. A keresetlevél semmilyen tényállítást nem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a felperes mire alapította a perindítási jogosultságát, a közvetlen jogi érdekelttségét.

A kölcsönszerződés keresettel vitatott I.4. pontja – mely azt rögzíti, hogy a bank által nyújtott kölcsön és járulékaik mindenkor összegének megállapítása szempontjából a bank üzleti könyvei az irányadóak, a mindenkor fennálló kölcsön és járuléktartozást az ezek alapján készült közjegyzői okiratba foglalt ténytanúsítvány tanúsítja – tisztességtelenség miatti semmissége nem eredményezne a felperes számára jogszerzést, a dologi zálogkötelezettség alóli szabadulást. A keresetben támadott szerződéses kikötés esetleges tisztességtelenségének megállapítása esetén sem kerülne a felperes kedvezőbb jogi helyzetbe. Mindezekből az következik, hogy a felperesnek a jelen per megindítására nincs keresetelési joga, amely a kölcsönszerződéshez kapcsolódó kereset szükségképpen elutasítására vezet. Az igényérvényesítés jogosultságot megalapozó, a rPp. 3. § (1) bekezdése szerinti jogi érdekelttség hiánya önmagában kizárttá teszi a rPp. 123. §-a szerinti megállapítási kereset feltételeinek fennálltát, különös tekintettel a jogvédelem szükségességének a hiányára.

A fentiekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta és – a keresetelési jog hiányára tekintettel – a keresetet elutasította.

Az I. rendű alperes fellebbezése eredményre vezetett, ezért a rPp. 239. §-a szerint alkalmazandó rPp. 78. § (1) bekezdése szerint kell a felperesnek az első- és a másodfokú eljárásban felmerült költségét megfizetnie. A Fővárosi Ítéltábla az ügyvédi munkadíj mértékét a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontja alapján – a megbízási szerződésben meghatározott óradíjat figyelembe véve – a kifejtett ügyvédi munkára tekintettel határozta meg mindkét fokú eljárásra vonatkozóan 40.000 forint + áfa összegben.

A felperesnek a pernyertessége miatt ezen túlmenően meg kell fizetnie az I. rendű alperes másodfokú eljárásban lerótt fellebbezési illetékét is.

Budapest, 2018. július 3.

. Kurucz Zsuzsanna s. k. a tanács
elnöke, előadó bíró

Levek Istvánné dr. s. k. bíró . Felker László s. k. bíró

A kiadmány hitelül:

...

tisztviselő